

om Viborg Katedralskole i årbøgerne 1959 og 1960 til en særlig bog. Selv om den nok hovedsagelig vil interessere gamle elever og lærere og andre med tilknytning til Viborg, er den dog samtidig så fornøjeligt skrevet og indeholder så meget stof af almen skolehistorisk karakter, at den nok skulle finde læsere selv uden for disse kredse. Skolen daterer sin oprindelse fra omkring 1060, da bispesædet oprettedes, og dens første kendte leder, domprovst Kjeld, blev helgen. Af de ca. 900 år, den således har eksisteret, vides der dog ikke meget om den første halvdel. Den har som alle andre danske skoler haft en nær tilknytning til kirken, en tilknytning, der i virkeligheden bevares til langt ind i det 19. århundrede. Dens liv og arbejde har formet sig efter – i al fald på papiret – strenge regler med de kendte hårde straffe såvel for deres overtrædelse som for anden uorden i øvrigt. I den middelalderlige skoleform og i fagsammensætningen sker der ingen afgørende ændringer før i årene op mod 1850, da den såkaldte Madvigske lov gennemføres for hele landet efter i nogle år at have været anvendt forsøgsvis i Kolding, Odense og København. Også i Viborg var man dog kommet med lidt før takket være den myndige rektor Chr. F. Ingerslev (1841-44). Det er tydeligt, at kilderne for 19. århundrede har været til stede for forfatteren i rigeligere mængde, og dette afsnit bliver derfor en lang række biografier af lærere og rektorer, blandt hvilke sidste grundtvigianeren ved »den sorte skole«, H. H. Lefolii, får en særlig vellykket skildring. Respekten for fortidens latinskole befordres ikke altid ved læsning af skolehistorie; men man skal nok vare sig for at dømme på grundlag af overleverede arkivalier. Til dem finder ofte kun for størstedelen det vej, som afviger fra det normale; dagligdagen med dens slidsomme flid antegnes ikke, og de værste spilopmagere behøver ikke at være de dår-

ligste elever. I Viborg ser man endog et par af dem blive fortrinlige lærere ved deres gamle skole.

Finn H. Lauridsen.

H. P. Hansen: Fra hyrde til wresdokter. Selvbiografi. (Rosenkilde og Bagger, 1960). 167 s.

Den interesse, H. P. Hansen i sit lange liv nærede for den gamle jyske almuekultur, fornægter sig ikke i hans erindringsbog. Der har så ofte tidligere i hans forfatterskab været anledning til at beundre hans viden om fortidens dagligdag, en viden han havde hentet ved et flittigt samlearbejde, hvor han mange gange kom på pletten i sidste øjeblik for at redde sit stof. Her blotlægges hans forudsætninger, og de viser, at han var rundet af et miljø og en tid, som gav ham særlige muligheder for at komme i kontakt med de gamle fortællere på deres eget niveau og i deres eget sprog. Sit barndomshjem i Holing ved Herning og livet der skildrer han i en fuldstændig kulturbeskrivelse, der endogså anfører en lang række træk af egnens dialekt, vel nok bogens værdifuldeste afsnit. I det almindelige omdømme står H. P. Hansen som skaberen af Herning Museum, og set på baggrund af dettes fornemme placering blandt provinsmuseerne er det også rigtigt; men han er ikke den egentlige grundlægger. Det er den ejendommelige lærer fra Torsted, J. A. Trøstrup, af hvem der gives et morsomt og i det hele sympatisk billede, selv om mange træk får læseren til at tænke på den fuldt så originale museumsleder, Søren Knudsen i Glud.

H. P. Hansen modtog som få i levende live beviser for agtelse og værdsættelse af sin indsats: æresborger i Herning, æresdokter ved Århus Universitet o. s. v.; men han formåede gennem det alt sammen at bevare

begge ben på jorden og modtage alt med en naturlig glæde. Hans erindringsbog er derfor ikke blevet nogen højtidelig affære, men en mundret løbende fortælling, krydret med morsomme anekdotiske småtræk.

Finn H. Lauridsen.

H. P. Hansen: Kloge folk. Folkemedicin og overtro i Vestjylland. I. Anden forøgede udgave. (Rosenkilde og Bagger, 1960). 258 s.

I den række af nyudgaver, Rosenkilde og Bagers forlag foranstalter af H. P. Hansens værker, foreligger nu også første bind af Kloge folk, øget med enkelte afsnit. Der er næppe nogen tvivl om, at H. P. Hansen er overordentlig meget læst af kulturhistorisk interesserede, og det er derfor glædeligt at flere af hans bøger påny bringes på markedet. I den foreliggende fæstner man sig særligt ved det udmærkede kapitel om den mærkeligste af de gamle kloge folk, Laust Glavind, der i en årrække boede i Holstebro. Da bogen, som også i den tidligere udgave, er lagt an med skildringer af de enkelte personer, har det ikke kunnet undgås, at en hel del af kurbeskrivelserne, om end med små varianter, former sig som gentagelser. Man må ønske, at der engang vil blive foretaget en systematisk bearbejdning af dette rige stof.

Finn H. Lauridsen.

Meddelelser om Landsarkiverne for årene 1921-1955. (Munksgaard, 1960). 187 s.

Med dette bind om Landsarkivernes virksomhed fra 1921 til 1955 er omsider det hul helt udfyldt, som har eksisteret i rækken af beretninger om

arkivernes virksomhed, siden meddelelserne om årene 1916-20 udkom i 1922. For fremtiden skal der igen udsendes 5-årige beretninger, omfattende både Rigsarkivet og Landsarkiverne.

Meddelelserne om Landsarkiverne er ligesom det bind, der for et par år siden kom om Rigsarkivets virksomhed i samme periode, særdeles klart og overskueligt delt op. Kapitlet »Almindelige forhold og organisation« indeholder foruden regler om tilgængelighed m.v. en oversigt over Færøernes arkivvæsen og en skildring af oprettelsen af landsarkivet i Åbenrå. Begge disse afsnit er forfattet af fhv. rigsarkivar, dr. phil. Axel Linvald.

For benyttede af Landsarkiverne vil det være af særlig betydning, at der i bogen bringes lister over de privatarkiver, der i den omhandlede periode er afleveret til arkiverne. Blot skal man her være opmærksom på, at man må rådføre sig med registeret bag i bogen, hvis man vil vide, om en bestemt persons papirer er afleveret. Listerne er nemlig ordnet efter givernes navne, og det siger jo ikke meget om papirenes indhold.

Også afsnittet om kassationsbestemmelserne for arkivalier, der henhører under Landsarkiverne, fortjener at blive påagtet. Dog kan det være vanskeligt for den ukyndige at orientere sig i disse bestemmelser. Rigsarkivet burde ved lejlighed give en oversigt over de vigtigste principper for kassation; det ville være nok så oplysende for arkivernes benyttede som de detaljerede bestemmelser vedrørende de forskellige embeder.

Alt i alt må bogen karakteriseres som et værdifuldt hjælpemiddel for alle, der benytter arkivalier fra Landsarkiverne, og man hilser med tilfredshed, at meddelelser fra arkivvæsenet nu igen skal være en fast tilbagevendende publikation.

H. P. Clausen.